

УДК 377:61

Прокопчук В. Ю.,

здобувач кафедри суспільних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне)

Рецензент: Залужна А. Є.,

доктор філософських наук, професор кафедри філософії Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту Національного університету водного господарства та природокористування

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ЕКСПЕРИМЕНТІ

У статті розглянуто та охарактеризовано методика реалізації організаційно-педагогічних умов формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи під час навчання в медичному коледжі, яка передбачає розвиток досліджуваної якості студентів за такими етапами: мотиваційним, поведінковим, емотивним, комунікативним та операціональним.

Обґрунтовано, за допомогою яких новітніх особистісно орієнтованих технологій медико-психологічної взаємодії й методів навчання в освітньому процесі можна досягнути необхідних результатів: інтерактивних методів, моделювання комунікативних ситуацій, ситуативного моделювання, технології толерантного ділового спілкування й розв'язання конфліктних ситуацій, тренінгу партнерського спілкування, методу аналізу ситуацій (кейс-методу), елементів психодрами, ділової гри, імітаційного моделювання, ситуаційних задач тощо.

Забезпечення педагогічних умов та апробація розробленої моделі формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі медико-психологічної підготовки здійснювалися на основі вивчення дисциплін "Основи загальної і медичної психології", "Основи психології та міжособове спілкування", "Основи медсестринства", "Догляд за хворими та медична маніпуляційна техніка".

Ключові слова: *організаційно-педагогічні умови, професійно-особистісна ідентичність, майбутні фахівці сестринської справи, медичний коледж, етапи, технології навчання.*

Постановка проблеми. У процесі подальшого євроінтеграційного розвитку медичної освіти з'являються якісно нові вимоги до підготовки майбутніх медичних працівників, що актуалізує особистісний потенціал майбутнього фахівця, потребу його творчої самореалізації й використання власних потенційних ресурсів для професійного самоствердження.

Мета професійного навчання полягає в тому, щоб не тільки адаптувати майбутнього фахівця до освітнього контексту, який має сприяти засвоєнню професійного способу мислення й діяльності, а й сформуванню готовності до професійної діяльності на основі особистісного розвитку, оскільки особистісні зміни відіграють важливе значення для творчої і професійної самореалізації. Саме тому становлення професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі медико-психологічної підготовки неможливе без сформованої професійної самосвідомості, адекватної "Я-концепції", того образу Я, досягнення якого гарантує бажаний результат професійної діяльності.

Мета статті – перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи під час навчання в медичному коледжі, установлення факторів, за допомогою яких можна досягнути необхідних результатів освітнього процесу, формування нового дидактичного досвіду з урахуванням прогностичних концепцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан сучасної медичної освіти та проблеми професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, зокрема окремих аспектів навчання в медичних закладах різного рівня були предметом наукових досліджень вітчизняних (М. Асламова, Л. Войтенко, М. Мруга, М. Тимофієва, Б. Шахов тощо) та зарубіжних учених (Е. Бріджес, П. Галлінгер, К. Морріс, В. Моттрем, Д. Ньюбл, Р. Кеннон, В. Костільйола, Дж. Керр, А. Керрер, Г. Вальтрауд, М. Цінеб, А. Шведлер, Е. Ган, Л. Шмідт, Ю. Строев, В. Утехін, І. Черемушнікова, Л. Чурілов, Б. Спорн, Д. Вернон, Р. Блейк та ін.). У їхніх працях актуалізовано думку, що зміни, наявні в сучасному суспільному житті, потребують розвитку нових засобів освіти, упровадження педагогічних технологій, які сприятимуть індивідуальному розвитку особистості, творчій ініціативі, формуванню у студентства навичок самостійної роботи, універсального вміння ставити й вирішувати проблеми, які виникають у житті та професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Наше дослідження, безумовно, спрямоване на проектування професійно-особистісної ідентичності майбутнього медичного працівника. Інтенсифікувати цей процес та підвищити його ефективність можна завдяки системній інтеграції галузей знань, формування інформаційної культури студентів, що сприяє розвитку їхнього творчого потенціалу й операціональних навичок діяльності. Отже, методика реалізації організаційно-педагогічних умов формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи в освітньому процесі медичного коледжу передбачає розвиток досліджуваної якості студентів за такими **етапами**: мотиваційним, поведінковим, емотивним, комунікативним та операціональним.

Мотиваційний етап реалізовувався на основі моніторингу й діагностики студентів з метою самопізнання й самовдосконалення та передбачав мотивування розвитку пізнавального інтересу до майбутньої професії, формування настанови до якісної професійної підготовки способом кваліфікованого відбору професійної лексики у сфері медицини.

Як виявлено у психологічних і педагогічних теоріях особистості Л. Виготського, С. Рубінштейна, О. Леонтьєва, К. Абульханової-Славської та інших учених, висока позитивна мотивація може компенсувати навіть дефіцит спеціальних здібностей чи недостатній запас знань, умінь і навичок, будучи, зокрема, і компенсаторним чинником (А. Реан, В. Якунін, Н. Мешков). Згідно з А. Маслоу, найвищу сходинку в ієрархії базових потреб займає потреба у визнанні та самоактуалізації, яка включає зростання особистісної самоповаги, значущості в суспільстві, завоювання визнання і престижу, що в цілому потребує високого рівня розвитку професійно-особистісної ідентичності.

Отримані результати дослідження відкрили перспективу неосвоєного простору самореалізації студентів і стали важливою спонкою їхнього самовдосконалення у процесі навчання в медичному коледжі. Проведене дослідження допомогло майбутнім фахівцям краще зорієнтуватися у власному "Я". Саме інформованість про себе стала надійним фактором особистісної мотивації, стимулюючи формування необхідної системи знань і якостей, важливих для виконання різних функцій у професійній діяльності, тісно пов'язаній із формуванням настанови до якісної професійної підготовки.

Мотиваційний етап значною мірою був спроектований у мовну фахову площину і передбачав становлення професійної мови майбутніх фахівців, розвиток їхньої термінологічної компетентності. Сучасні вимоги до спеціалістів медичного профілю передбачають вільне володіння фаховою термінологією. Формування в студентів термінологічної компетентності здійснювалося в ході засвоєння курсів "Основи

медсестринства", "Догляд за хворими", "Основи загальної та медичної психології", "Основи психології та міжособове спілкування". На цих заняттях було організовано роботу з необхідними довідковими джерелами. Це актуалізувало в учасників експерименту проблему формування практичних умінь і навичок використовувати спеціальну термінологію у професійній діяльності. Для того, щоб знати, до якого довідникового джерела можна звернутися в разі потреби, студенти ознайомилися з фаховими лексикографічними працями, їх будовою та специфікою викладу інформації, структурою словникової статті, оскільки саме так можна отримати достатньо вичерпну інформацію про термін. Цій меті було підпорядковане й використання інформаційно-пошукових та інформаційно-довідкових систем для ознайомлення з необхідною медичною інформацією.

Грунтовна мотиваційна основа особистісного самовдосконалення формувалася на заняттях із "Основ медсестринства". Зокрема, за темою "Філософія, теорія, суть сестринської справи" студентам пропонували скласти есе-коментар латинських афоризмів, що є важливими як для розвитку пізнавального інтересу до медичного фаху, так і для активізації саморефлексії, однієї з вагомих характеристик розвитку професійно-особистісної ідентичності. Її результатом є усвідомлення сутнісних ознак особистості, осмислення себе в ролі суб'єкта життєтворчості. Як найбільш доцільний метод навчання активно застосовували "Мозковий штурм", що сприяло більш вдумливому ставленню до майбутньої професії, розвитку різних аспектів особистісного самосприйняття.

Під час вивчення теми "Особистість. Психологічні якості особистості" на практичному занятті було реалізовано наративний підхід, запропонований Н. Писаренко [5]. На думку дослідника, саме у спонтанному самоописі "Мое Я" дає волю свідомим і несвідомим інтенціям. Таким чином досвід "Я" стає предметом самоінтерпретації, що дозволяє поглибити рефлексивні здатності особистості й розширити її мотиваційну сферу.

Під час вивчення цієї ж теми для дослідження проєктивних форм самовияву особистості модифікували метод К. Махвер "Малюнок людини", який "допомагає розкрити глибинні патерни самовираження, а також сформувати мотивацію самопізнання та самовдосконалення [5, с. 604].

Доволі часто заняття організовували у формі тренінгу, що, як зазначають Г. П'ятакова, Н. Заячківська, "...спонукає до проявів творчого мислення і поведінки учасників" [7, с. 30]. Тренінг містить ігрові та моделювальні компоненти, наприклад, метою вправи "Рекламний ролик" є самопрезентація у групі. Інструкція до цієї вправи пропонує поетапну аудіовізуалізацію образу "Я". У такому навчання тренер пропонував: "Ви отримали змогу створити власний рекламний ролик, головним персонажем якого є Ви. Подайте своє "Я" як привабливе. Відшукайте у власному "Я" те, що може стати опорою для інших і свідчитиме про вас як майбутнього успішного фахівця".

Підсумковий етап тренінгу передбачає обговорення запропонованих у студентській групі "роликів"; при цьому завдання тренера зводилося не до критичних зауваг з приводу презентованого, а до віднаходження й акцентування уваги на перевагах кожного.

Під час проведення тренінгів враховували, що мотиваційна сфера людини достатньо динамічна, а мотивація може посилюватися чи послаблюватися. Тому на практичних заняттях із психології впроваджували мотиваційні стратегії, пов'язані з вибором високих цілей, що потребує мобілізації функціональних та інтелектуальних можливостей студентів, переборення труднощів в умовах ризику. Саме вони найбільшою мірою сприяють розвитку професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи.

Поведінковий етап формувального експерименту був спрямований на перевірку організаційно-педагогічної умови, що дозволяє інтенсифікувати розвиток професійно-етичної та етико-деонтологічної культури студентів у процесі медико-психологічного супроводу навчання. Наголошуємо, що деонтологічна підготовка медичних кадрів є основним регулятором якості їхньої професійної діяльності. Деонтологічна культура – це особистісна сфера, що дозволяє продуктивно взаємодіяти в медичному та соціальному

середовищі. До основних деонтологічних вимог до медичних працівників, що потребують формування, відносимо гуманізм, повагу прав, свобод та гідності пацієнтів, їхніх родичів та інших осіб, яким можуть бути нанесені душевні травми, а також довіру, справедливість, рівність, збереження таємниці. Студент повинен усвідомити, що медичний працівник зобов'язаний у прийнятній формі донести до хворого загальну клінічну картину його стану й переконати в необхідності лікування, бути терплячим, вчасно підбадьорити та заспокоїти, навчитися мовчати в інтересах хворого, володіти собою в будь-яких ситуаціях, поважати пацієнта, демонструвати зацікавленість його думкою тощо.

Професійно-етичні риси майбутніх фахівців медичного профілю формували, зазвичай, під час семінарських і практичних занять, на яких моделювалися типові у професійній практиці медичного працівника ситуації. Зі "Збірника ситуаційних задач з основ медсестринства" [6] використовували завдання, що не тільки посилюють особистісну причетність до обраної професії, а й сприяють формуванню оптимальної професійно-етичної та етико-деонтологічної культури.

Окрім ситуаційних задач, які розвивають етико-деонтологічну рефлексію студентів, разом з іншими видами тематичного опрацювання доцільно застосовували мікротренінги. На наш погляд, у процесі медико-психологічної підготовки особливо актуальним є тренінг позитивної підтримки важкохворих пацієнтів, тренінг посилення мотивації до лікування, тренінг психологічного програмування пацієнтів до одужання. Наголошуємо, що елементи тренінгових технологій наповнюють професійно-етичний світ студентів сенсотворчими імперативами.

Ефективним способом удосконалення та корекції етико-деонтологічного простору майбутніх фахівців сестринської справи вважаємо також рольову гру, оскільки вона дає можливість проаналізувати оптимальну спрямованість професійної діяльності на себе, сприяє поглибленню рефлексивної бази. А. Капська [4], наголошуючи на вагомості дидактичних ігор в освітньому процесі, вважає їх своєрідною репетицією реальних професійних ситуацій.

Зауважуємо, що застосування навчальних ігор у професійній підготовці медичного працівника середньої ланки потребує правильного вибору їх різновидів. Так, на заняттях із психології було апробовано ігрове проектування, аналіз конкретних психолого-педагогічних ситуацій, розв'язування інцидентів, що виникають у процесі професійної діяльності.

Рольова гра формує не тільки вміння перевтілення, а навчає чинити совісно, особливо, коли медичний працівник включений у ситуацію ризику. Наприклад, медичної допомоги потребує хворий СНІДом чи іншим невиліковним захворюванням. Розігруючи подібну ситуацію, надавали можливість кожному студенту апробувати різні ролі, як-от: медичного працівника, хворого, представника родини, випадкового перехожого тощо.

Реалізація наступного, **емотивного етапу**, передбачала перевірку ефективності педагогічної умови, зміст якої склала апробація новітніх особистісно орієнтованих технологій медико-психологічної взаємодії в освітньому процесі, спрямованих на формування життєвої стратегії побудови цілісної особистості й запобігання кризових станів ідентичності в нестабільних суспільних умовах. За В. Шаховським [11], поняття емотивність – це семантична властивість мови виражати системою своїх засобів емоційність як факт психіки. Емоційне забарвлення психіки в юнацькому віці позначене нестабільністю, переживанням криз, тобто цьому періоду притаманна "криза юнацького віку". Суттєвими рисами емоційної сфери є інтенсивність, тривалість, полярність, швидкість виникнення та ін. Саме емоційність виражає ступінь і специфіку життєвої адаптованості/дезадапованості особистості, а також адекватності/неадекватності як прояву відповідності/невідповідності характеристик емоційних переживань соціально-педагогічним, медичним, культурним та іншим нормам. Тому на цьому етапі провідними способами організації навчання були тренінг і психодрама. Тренінг особистісного зростання [11] в сучасності набуває вагомості, оскільки дозволяє значно підвищити рівень самосприйняття й самоусвідомлення,

сформувати навички оволодіння методами активізації внутрішніх ресурсів, досягнути емоційної рівноваги й запобігти стресам, що призводять до емоційного вигорання. Завдання емотивного етапу реалізувалися у виконанні вправ учасниками тренінгу. Для прикладу, вправа "Скульптура емоцій" передбачає невербальне спілкування й такі дії: інструктор пропонує студентам обрати собі пару у групі та визначити власну роль: "скульптора", який буде ліпити, або "глини", яка буде відображати почуття та емоції. Після цього студентом "ліпилася" скульптура-почуття. Коли робота завершена, "скульптура" має розповідала, що зліпив скульптор і чи відповідає його скульптура емоцій повідомленням "глини". Потім "скульптор" і "глина" мінялися ролями.

Досвід відображення власних почуттів невербально, мовою жестів і тіла, доповнювався вправою "Без маски", мета якої – розвиток власної автентичності й досягнення емоційної розкритості. Викладач давав кожному студентові картку з написаною фразою, яка не має закінчення. Студентам пропонувалося закінчити фразу без будь-якої попередньої підготовки. Фраза має бути відвертим висловленням, інакше доводилося брати ще одну картку.

Навички подолання емоційної напруги і стресу формували за допомогою вправи "Повітряна куля": після недовгої паузи, що супроводжується мовчазним самозаглибленням, студентам пропонували уявити себе всередині прозорої повітряної кульки, яка дозволяє бачити все, що відбувається навкруги, і є місцем, де можна відчувати себе цілком безпечно. Тренер-викладач пропонував торкнутися оболонки цієї кульки руками та ногами, відчувати стан спокою й комфорту, насолоджуватися тишею, перепочити. "Запам'ятайте цей стан, і коли ви будете готові, розплющте, будь ласка, очі та поверніться в кімнату. Як ви себе почуваете? Чи вдалось вам уявити себе в повітряній кульці? Чи сподобалось вам виконувати цю вправу?" – ці запитання були предметом подальшого розгляду.

На теоретичних заняттях із дисципліни "Основи загальної і медичної психології" (спеціальність "Лікувальна справа", II курс, 4-й семестр) у ході вивчення теми "Емоційно-вольова сфера особистості. Стрес" застосовували метод психодрами [12] – "вид групової психотерапії і діагностики внутрішньоособистісних та внутрішньогрупових конфліктів, коли члени групи, ніби моделюючи життєві ситуації, виступають по черзі в якості акторів і глядачів, щоб з'ясувати особистісний сенс цих ситуацій і конфліктів, усунути негативні реакції та зняти внутрішню напругу" [12, с. 3]. Метою психодрами є діагностика й терапія неадекватних станів та емоційних реакцій, розкриття глибинних емоцій у їх насиченій конфігурації. Нині психодрама вийшла далеко за межі психотерапії, успішно освоївши проблемний простір психології, педагогіки, лінгвістики. Незаангажованість психодрами дозволила репрезентувати її в сучасному науковому світі в якості цікавого й перспективного різновиду сучасних педагогічних технологій [1]. Важливо, що психодраматична дія від початку є непередбачуваною, оскільки певного сценарію гри не існує. Саме тому психодрама трактується як "спонтанний театр", завдання якого – розвинути й реалізувати творче "Я" людини в "театрі життя" і за допомогою драматичної імпровізації дослідити внутрішній світ учасників групи, щоб вони змогли цілеспрямовано працювати над особистими проблемами й конфліктами. Приєднуємося до думки В. Єгорової, що техніки психодрами вибудовують культуру професійної діяльності й забезпечують основу для професійної практики [3]. На наш погляд, психодрама з-поміж усього іншого арсеналу інтерактивних методів навчання найбільшою мірою дозволяє стабілізувати особистість студента, тобто забезпечує не тільки вияв глибинних емоцій, а й їх корекцію.

Наприклад, після вступу в медичний коледж студент пережив втрату рідної людини, яка була медичним працівником і не змогла перебороти недугу. Біль втрати і глибокий стрес викликали стан апатії та неможливість подальшої професійної підготовки. У психодраматичній дії цей студент є протагоністом, а всі учасники психодрами включені в його життєву ситуацію. За допомогою базової техніки "обмін ролями" інший студент перебирає на себе позу, манери та психічний стан протагоніста, травматичний досвід якого

позначений певним егоцентризмом, у зв'язку з чим фіксація на хворобливих переживаннях не дозволяє побачити ситуацію в іншому світлі. Завдяки обміну ролями протагоніст може зрозуміти, як сприймають його інші й побачити себе в іншому. Тут спрацьовує механізм децентрації, за допомогою якого можна змінити ситуацію.

Ефективно застосовували також техніки порожнього стільця (протагоніст взаємодіє з людиною, яку уявляє на порожньому стільці; це виявляє приховані емоційні реакції, звільняючи від важкої емоційної ноші) та "Дзеркало" (мета – забезпечити протагоніста живим дзеркалом: розігрується сцена, після якої замість протагоніста грає інша особа, у якій дзеркально відображається він сам). Ці техніки допомагають стабілізувати емоційний стан, збудити приховані імпульси творчості й самоаналізу.

Комунікативний етап формувального експерименту передбачав перевірку організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії у процесі моделювання предметного та соціального контексту майбутньої діяльності. Студент повинен володіти технологією забезпечення толерантного ділового спілкування і процесу ефективного розв'язування конфліктних ситуацій. Як актуальну форму організації навчання на комунікативному етапі застосовували тренінг партнерського спілкування, що допомагає створити належний рівень відкритості та довіри, емоційної свободи кожного учасника, а отже, і унеможливує психологічний тиск та забезпечує успішне навчання й розвиток професійних здатностей. Такий тренінг включає кілька етапів, кожен із яких вирізняється своєрідними вправами; провідними є завдання розвитку спостережливості та вміння слухати тощо [10].

Серед значної кількості моделей інтерактивних технологій, які варто застосувати у процесі медико-психологічної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи під час навчання в медичному коледжі, активно впроваджували технології ситуативного моделювання, зокрема метод аналізу ситуацій (кейс-метод), що дозволяє здійснювати навчання в діалозі з метою взаєморозуміння, спільного вирішення навчальних і професійних завдань. При цьому виходили з того, що навчання на основі кейс-методу стимулює особистісні ресурси, спрямовані на професійний саморозвиток, та є цілеспрямованим процесом формування вмінь і навичок прийняття рішень на основі індивідуального або групового аналізу й моделювання певних ситуацій з наступним обговоренням під час відкритих дискусій. У формувальному експерименті нашого дослідження кейс-метод розглядали також як продуктивний щодо формування комунікативних навичок під час групових дискусій та для виокремлення суттєвої інформації, застосування нестандартних способів розв'язання складних ситуацій, засвоєння соціальних нормативів поведінки та спілкування в колективі.

Так, розробляючи кейс для практичних занять із дисципліни "Основи медсестринства" (II курс, семестр III), формулювали низку ситуаційних завдань з теми "Мистецтво спілкування в медсестринстві", які мають візуальне унаочнення: на слайдах демонструвалися вказана в ситуаційному завданні патологія, ксерокопії історій хвороб хворих, копії клінічних аналізів тощо.

Ураховуючи думку І. Гуменної [2] про актуальність лекцій-конференцій та лекцій-провокацій на формувальному етапі експерименту, на цьому етапі проводили такі заняття, оскільки зазначена організація навчання сприяє подоланню страху перед аудиторією, розвиває вміння оперативно аналізувати професійні ситуації, відчувати себе експертом, опонентом, рецензентом, відкидати недостовірну або неперевірену інформацію.

Діяльнісний етап формувального експерименту як заключний у формуванні професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи сприяв становленню ініціативності й відповідальності у процесі навчання. Означену педагогічну умову реалізували на основі застосування інноваційних методів навчання, а саме: методу "Ділова гра", імітації, групової дискусії, моделювання конкретних ситуацій, методу проектів, методу кооперативного навчання (робота в парах, малих групах) тощо. При цьому враховували специфіку розвитку особистості, зважаючи на те, що "принцип навчання на

відповідно високому рівні складності передбачає таку технологію, яка дозволяє організувати навчання з кожною групою в зоні найбільшого розвитку, виділяючи ядро знань для засвоєння і певну їх сукупність для виконання розвивальних функцій, творення інтелектуального поля для засвоєння визначеного навчального матеріалу" [9]. Так, за допомогою практичних кейсів (кейс-метод) на заняттях із дисципліни "Догляд за хворими" студенти відпрацьовували методика об'єктивного й суб'єктивного обстеження пацієнта з метою формування навичок проведення огляду, пальпації, аускультації, роботи із сестринською документацією й виконання сестринських маніпуляцій і процедур.

Ділова гра на діяльнісному етапі стала засобом актуалізації, застосування й закріплення знань, а також індикатором розвитку практичного мислення студентів, які у процесі гри моделювали або імітували умови й динаміку майбутньої професійної діяльності. Це сприяло розвитку особистісних якостей, уміння інтерпретувати свою діяльність, аналізувати власні здобутки і втрати.

На основі імітаційного моделювання професійної діяльності майбутніх молодших медичних спеціалістів було розглянуто чимало типових медичних ситуацій і посібника [6], що трапляються в повсякденній практиці медичного працівника. У задачах наведено деякі анамнестичні дані, клінічні й лабораторні показники, які дозволяють сформулювати попередній діагноз і визначити оптимальний алгоритм дій медичної допомоги на різних етапах, таким чином сприяючи відпрацюванню клінічної думки кожного студента. Значний акцент у посібнику зроблено на диференційній діагностиці захворювань та алгоритмі надання долікарської допомоги.

Імітація надання допомоги хворому в кожній конкретній ситуації на практичному занятті в коледжі дозволяє вдосконалити кожну дію медичного працівника, що допоможе уникнути поспіху та хвилювання під час роботи. Зауважуємо, що під час формувального експерименту використовували різні види ситуацій, як-от: ситуація-проблема, ситуація-оцінка, ситуація-ілюстрація, ситуація-вправа тощо. Розглядаючи проектування в соціальній сфері як "цілеспрямоване створення нових, але доцільних форм діяльності, свідомості й мислення людей спочатку за допомогою випереджувальних уявлень, а далі завдяки реалізації відповідного проекту" [8, с. 99], О. Саранов наголошує, що при цьому доводиться "не лише описувати те, що вже з'явилося в реальності, але й створювати на основі теоретичного бачення те, чого до здійснення проектною роботи не було. Тому педагог постає в ролі проектувальника, що розробляє проект людини майбутнього суспільства, який буде утворюватися як план наступної діяльності" [8, с. 99]. Означена методика передбачає апробацію досвіду психолого-педагогічної науки, що реалізує настанову до розвитку професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців у процесі теоретичного і практичного вивчення нормативних навчальних дисциплін.

Висновки. На підставі викладеного можна зробити висновок, що найбільш ефективним у контексті формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи є впровадження новітніх особистісно орієнтованих технологій медико-психологічної взаємодії в освітньому процесі, технології забезпечення толерантного ділового спілкування, застосування інтерактивних методів, моделювання комунікативних ситуацій, ситуативного моделювання, розв'язування конфліктних ситуацій, тренінгу партнерського спілкування, методу аналізу ситуацій (кейс-метод), елементів психодрами, ділової гри, імітаційного моделювання, розв'язання ситуаційних завдань тощо.

Реалізація організаційно-педагогічних умов та розробленої структурно-функціональної моделі формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі медико-психологічної підготовки здійснювалося у процесі вивчення дисциплін "Основи загальної і медичної психології", "Основи психології та міжособового спілкування", "Основи медсестринства", "Догляд за хворими та медична маніпуляційна техніка", що забезпечило формування визначених компонентів професійно-особистісної ідентичності майбутніх медичних працівників.

Список використаних джерел

1. Горностай П. П. Психодрама : метод, можливості, перспективи / П. П. Горностай // Психологія та суспільство. – 2002. – № 1. – С. 154–156.
2. Гуменна І. Р. Підготовка майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Гуменна Іванна Романівна. – Рівне : НУВГП, 2016. – 270 с.
3. Єгорова В. В. Застосування елементів психодрами та соціодрами як різновидів сучасних педагогічних технологій в освіті (на прикладі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників) [Електронний ресурс] / В. В. Єгорова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Вип. 37. – (Серія "Педагогіка. Соціальна робота"). – С. 46–48. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2015_37_16.
4. Капська А. Й. Гра як активний метод навчання студентів майстерності слова / А. Й. Капська // Рідна школа. – 1991. – № 10. – С. 71–73.
5. Писаренко Н. Проблемы эмпирического исследования идентичности личности // Методологические проблемы современной психологии : иллюзии и реальность : материалы Сибирского психологического форума (г. Томск, 16–18 сентября 2004 года). – Томск : ТГУ, 2004. – С. 603–609.
6. Прокопчук В. Ю. Збірник ситуаційних задач з основ медсестринства : навч. електронний посіб. / В. Ю. Прокопчук. – Рівне : НУВГП, 2019. – 212 с.
7. П'ятакова Г. П. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі : навчально-методичний посібник [для студентів та магістрантів вищої школи] / Г. П. П'ятакова, Н. М. Заячківська. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 55 с.
8. Саранов А. М. Инновационный процесс как фактор саморазвития современной школы : методология, теория, практика : монография / А. М. Саранов. – Волгоград : Перемена, 2000. – 259 с.
9. Сікорський П. І. Модульно-рейтингова система навчання в ліцеях : навчально-методичний посібник / П. І. Сікорський. – Львів : Академічний експрес, 1997. – 96 с.
10. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання : навч. посіб. / В. М. Федорчук. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 250 с.
11. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1987. – 192 с.
12. Marcia, J. E. (1975), "Development and validation of ego-identity status", *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 3, pp. 551–558.

Прокопчук В. Ю. Формирование профессионально-личностной идентичности будущих специалистов сестринского дела в контексте педагогического эксперимента

В статье представлено методику реализации организационно-педагогических условий формирования профессионально-личностной идентичности будущих специалистов сестринского дела во время обучения в медицинском колледже, которая предусматривает развитие исследуемого качества студентов по следующим этапам: мотивационным, поведенческим, эмотивным, коммуникативным и операциональным.

Обосновано, с помощью каких современных личностно ориентированных технологий медико-психологического взаимодействия и методов обучения в образовательном процессе можно достичь необходимых результатов: интерактивных методов, моделирования коммуникативных ситуаций, ситуационного моделирования, технологии обеспечения толерантного делового общения и разрешения конфликтных ситуаций, тренинга партнерского общения, метод анализа ситуаций (кейс-метода), элементов психодрамы, делового имитационного моделирования, решения ситуативных задач и др.

Обеспечение педагогических условий и апробация разработанной модели формирования профессионально-личностной идентичности будущих специалистов сестринского дела в процессе медико-психологической подготовки осуществлялись в процессе изучения дисциплин "Основы общей и медицинской психологии", "Основы психологии и межличностное общение", "Основы сестринского дела", "Уход за больными и медицинская манипуляционная техника".

Ключевые слова: организационно-педагогические условия, профессионально-личностная идентичность, будущие специалисты сестринского дела, медицинский колледж, этапы, технологии обучения.

Prokopchuk, V. U. The Formation of Professional-Personal Identity of the Future Factors of the Seasonal Case of the Pedagogical Experiment

In the article the method of realization of organizational and pedagogical conditions for the formation of the professional-personal identity of future nursing specialists while studying at a medical college, which involves the development of the student's investigated quality in the following stages: motivational, behavioral, emotional, communicative and operational is considered and characterized.

It is proved by the means of the newest personally oriented technologies of medical-psychological interaction in the educational process they can achieve the necessary results of the educational process: interactive methods, methods of brain attack, modeling of communicative situations, situational modeling, technology for ensuring tolerant business communication and the process of effective resolution, conflict situations, partner communication training, method of situation analysis or so-called case-method, use of the element of Nets psychodrama, a business game, a simulation modeling, a solution of the situational tasks etc.

It was observed that realization of pedagogical conditions and developed model of formation of professional and personal identity of future specialists in nursing in the process of medical-psychological preparation was carried out through the prism of studying the disciplines "Fundamentals of general and medical psychology", "Fundamentals of psychology and interpersonal communication", ethical-deontological, value-meaningful and professionally oriented approaches of disciplines "Fundamentals of nursing", "Care for patients and medical manipulation technique", stipulating on the basis of implementation innovative learning tools and all reasonable shape components forming professional and personal identity.

Key words: organizational and pedagogical conditions, professional-personal identity, future specialists of nursing, medical college, stages, technologies.